

Advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
Stedelijke en landschappelijke
ontwikkeling Skoatterwâld

7 juli 1995

702-25

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Stedelijke en landschappelijke ontwikkeling Skoatterwâld /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage]. - Utrecht :
Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-898-3
Trefw.: milieu-effectrapportage; Heerenveen /
woningbouw; Heerenveen.

2

commissie voor de milieu-effectrapportage

Gemeenteraad van Heerenveen
Postbus 15000
8440 GA HEERENVEEN

uw kenmerk
Vds.-

uw brief
d.d. 17 mei 1995

ons kenmerk
U483-95/Ts/mp/702-26

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het milieu-
effectrapport Stedelijke en landschap-
pelijke ontwikkeling Skoatterwâld

doorkiesnr.
030 - 347637

Utrecht,
7 juli 1995

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de stedelijke en landschappelijke ontwikkeling van Skoatterwâld.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

prof.dr.ir. D. de Zeeuw
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Stedelijke en landschappelijke ontwikkeling
Skoatterwâld

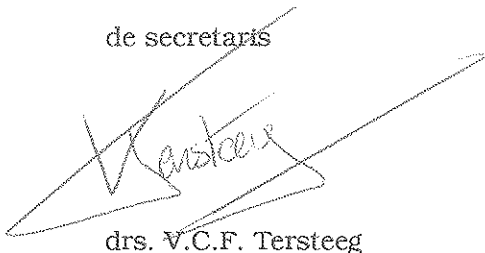
Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Stedelijke en landschappelijke ontwikkeling Skoatterwâld

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
de stedelijke en landschappelijke ontwikkeling van Skoatterwâld,

uitgebracht aan de gemeenteraad van Heerenveen door de Commissie voor de milieu-
effectrapportage; namens deze,

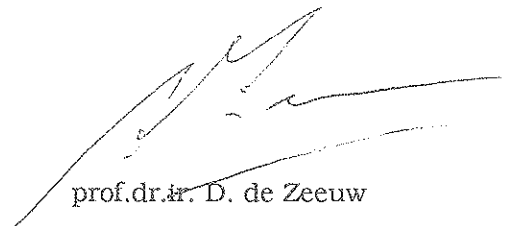
de werkgroep m.e.r. Stedelijke en landschappelijke ontwikkeling Skoatterwâld

de secretaris

drs. V.C.F. Tersteeg

de voorzitter

prof.dr.ir. D. de Zeeuw

Utrecht, 7 juli 1995

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleemstelling en doel	4
2.2 Besluitvorming	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Voorgenomen activiteit	6
3.3 Alternatieven	7
3.3.1 Inrichtingsvarianten	7
3.3.2 Fasering	7
3.3.3 Nulalternatief	8
3.3.4 Meest milieuvriendelijk alternatief	8
4. Bestaande milieutoestand, autonome ontwikkeling en de gevolgen voor het milieu	9
4.1 Gevolgen voor het milieu	10
4.2 Bodem en water	10
4.3 Ecologie	12
4.4 Grondstoffen en energie	12
4.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie	13
4.6 Verkeer en vervoer, woon- en leefmilieu	13
5. Vergelijking van alternatieven	14
6. Leemten in kennis	15
7. Evaluatieprogramma	15
8. Vorm en presentatie	16
9. Samenvatting van het MER	16

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 17 mei 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare kennisgeving van de startnotitie in Crackstate Nijs d.d. 17 mei 1995
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De gemeente Heerenveen heeft het voornemen maximaal 3.000 woningen te bouwen in het gebied Skoatterwâld, ten oosten van Heerenveen. Het is de bedoeling dat in het gebied een combinatie van woningbouw en landschapsontwikkeling (bos en water) plaatsvindt.

Dit is een advies voor richtlijnen van de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.). Het doel van het advies is de milieu-aspecten van de voorgenomen activiteit af te bakenen en de gewenste inhoud van het milieu-effectrapport (MER) aan te geven. Hierbij zijn de wettelijke eisen¹⁾ inzake de inhoud van een MER volgens artikel 7.10 van de Wet milieubeheer gevolgd. Ter voorbereiding van de vaststelling van het bestemmingsplan wordt de m.e.r.-procedure doorlopen.

De Commissie voor de m.e.r. beveelt aan om in het milieu-effectrapport (MER) in het bijzonder aandacht te besteden aan de volgende onderwerpen:

- beschrijving en uitwerking van het gewenste te bereiken doel van landschapontwikkeling te geven in combinatie met de gewenste woningbouw;
- in de planvorming rekening te houden met de lange termijn onzekerheden;
- bij het planontwerp van de wijk rekening te houden met de uitkomsten van een landschapsecologische analyse van het gebied, waarin de uitkomsten van het onderzoek naar water, bodem, vegetatie en cultuurhistorie worden geïntegreerd.

1 De eisen houden in het beschrijven van:

- voorgenomen activiteit en alternatieven, waaronder het meest milieuvriendelijke alternatief
- besluiten
- bestaande toestand van het milieu en autonome ontwikkeling
- gevolgen voor het milieu
- vergelijking van alternatieven
- leemten in kennis
- samenvatting

1. INLEIDING

De gemeente Heerenveen heeft het voornemen maximaal 3.000 woningen te bouwen in het gebied Skoatterwâld van circa 250 hectare ten oosten van Heerenveen. Het voornemen zal gefaseerd worden uitgevoerd waarbij het bouwtempo wordt afgestemd op de realisering van andere kleinere bouwlocaties (Heerenveen-Oost: capaciteit 105 woningen, Heerenveen-Noordoost: capaciteit 790 woningen en Oranjewoud Noord). Ter voorbereiding van het besluit, vaststelling van het bestemmingsplan, wordt overeenkomstig de Wet milieubeheer artikel 7.14, de m.e.r.-procedure doorlopen.

Het college van Burgemeester en Wethouders treedt op als initiatiefnemer in de m.e.r.-procedure. De gemeenteraad vormt het bevoegd gezag. Per brief van 17 mei 1995 (bijlage 1) heeft zij de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen voor de te geven richtlijnen voor de inhoud van het MER. Met de openbare bekendmaking in de plaatselijke krant "Crackstate Nijs" d.d. 17 mei 1995 is de m.e.r.-procedure van start gegaan (bijlage 2).

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage. De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de milieu-effectrapportage en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Het doel van dit advies is om de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) aan te geven.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

2.1 Probleemstelling en doel

In de startnotitie wordt het doel als volgt omschreven:

De realisatie van Skoatterwâld is gericht op de gefaseerde ontwikkeling van het gebied, waarbij een combinatie van woningbouw (maximaal 3.000 woningen) en landschapsontwikkeling (bos en water) centraal staat.

Woningbouw

De woningbehoefte dient te worden onderbouwd, zowel kwantitatief als kwalitatief. Onzekerheidsmarges in de aantallen dienen te worden aangegeven door bijvoorbeeld een maximum- en een minimumraming. De woningdifferentiatie (koop/huur, specifieke seniorenwoningen) kan van invloed zijn op de verkeersproductie en op de woningmarkt in de thans aanwezige woongebieden van Heerenveen. Tevens dient de mogelijke fasering in de tijd te worden aangegeven.

Landschapsontwikkeling

De aanleg van bos en water als norm van landschapsontwikkeling vormt een nevensdoel van het voornemen.

De Commissie is van oordeel dat die ambitie het meest tot zijn recht komt wanneer de landschapsontwikkeling zo goed mogelijk aansluit op de bestaande ecologische en landschappelijke waarden en potenties. Om dit uitgangspunt te concretiseren en als basis te gebruiken voor het ontwikkelen van alternatieven in het MER adviseert de Commissie een landschapsecologische analyse van het gebied te maken, waarin de uitkomsten van het onderzoek naar water, bodem, vegetatie en cultuurhistorie worden geïntegreerd. Die analyse zou moeten uitmonden in een beschrijving van de in het gebied werkzame processen. Op grond daarvan zijn goed gefundeerde voorspellingen mogelijk van de effecten van de verschillende te onderzoeken varianten en alternatieven.

De analyse zou richtinggevend kunnen zijn voor het planontwerp en (aard en aantal van) te onderzoeken varianten en alternatieven kunnen beperken. Ze kan voorts leiden tot het formuleren van streefdoelen met betrekking tot de gewenste natuurtechnische inrichting van het gebied. Daaraan kunnen criteria worden ontleend voor de toetsing van inrichtingsvarianten en -alternatieven.

Tijdsverloop

Uit de startnotitie is af te leiden dat de realisatie van Skoatterwâld een ruime periode beslaat. De dubbele doelstelling van woningbouw en landschapsontwikkeling (bos en water) zal zodoende onderhevig kunnen zijn aan wijzigingen van inzichten welke zich gedurende die ruime ontwikkelingsperiode mogelijk voordoen. Belangrijk hierbij is om in het MER aan te geven of in de verschillende realiseringsfasen de dubbele doelstelling haalbaar is. De vraag hierbij is of de aanleg van de volledige groenstructuur aan risico's gebonden is of niet²⁾.

Het MER kan inzicht geven in de gevolgen van specifieke afwegingen en keuzes voor het milieu: zowel in de fase van de besluitvorming waartoe dit MER strekt, als gedurende het ontwikkelingsproces van Skoatterwâld.

Bij een dergelijk benadering krijgt het MER het karakter van een gevoeligheidsanalyse: alternatieven en/of varianten worden afgestemd op gevoeligheden/-kwetsbaarheden die besloten liggen in de lokatie enerzijds en het proces anderzijds.

2.2

Besluitvorming

Overheidsbesluiten, zoals vastgelegd in beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, die randvoorwaarden stellen of beperkingen opleggen aan de besluitvorming over de voorgenomen activiteit moeten voor zover relevant voor de voorgenomen activiteit kort worden behandeld.

Er moet worden aangegeven welke beoordelingscriteria, grens- en streefwaarden aan het vigerende milieubeleid kunnen worden ontleend. Het verdient aanbeveling deze beoordelingscriteria te operationaliseren zodat ze tevens kunnen dienen als toetsingscriteria bij de vergelijking van alternatieven en bij de keuze van het voorkeursalternatief. De Commissie adviseert voor de volgende aspecten de relatie naar vigerend beleid aan te geven en toetsingscriteria te concretiseren:

- Tegengaan van de verdroging in het Oranjewoud (zie ook blz. 13 startnotitie)
- Benutten van eco-hydrologische potenties
- Verkeer en infrastructuur
 - . ruimtelijke inrichting voor zover die wordt afgestemd op langzaam verkeer en openbaar vervoer
 - . beperking autogebruik
- Duurzaam bouwen
 - . beperking van grondstoffen, energie en afvalstoffen (ketenbeheer)
 - . invulling van het begrip duurzaam bouwen
- Geluidbelasting – keuze om al dan niet te bouwen binnen de contour van 50 dB(A) van de A 32 –, de Kavels en IBF en de ontsluitingsstructuur.

Het besluit waarvoor het MER is opgesteld en de overheidsinstantie die dit besluit zal nemen moeten worden vermeld. Het MER heeft betrekking op het bestemmingsplan. De ontwikkeling van Skoatterwâld zal langer duren dan de geldigheidsduur van het bestemmingsplan (10 jaar). In het MER past een visie

2 Zie verslag hoorzitting, bijlage 4.

op de eindsituatie waarin het gebied geheel ontwikkeld zal zijn. Duidelijk moet worden welke besluiten vallen binnen het termijn van het vast te stellen bestemmingsplan en welke daarna genomen moeten worden. (Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken.) Tot slot moeten de besluiten die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren zijn aangegeven.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

In deze m.e.r. staat de inrichting van de bouwlocatie Skoatterwâld en de inpassing in het gebied centraal. Het detailniveau van de milieu-informatie die dit MER verschaft moet zodanig zijn dat verschillen in milieugevolgen zichtbaar worden en vergelijking tussen alternatieven en varianten mogelijk is. De keuze om tot het voorkeursalternatief te komen kan met deze gegevens worden onderbouwd. Het is nuttig om in ieder geval in het MER inrichtingsrelevante informatie op te nemen zoals: landschap-ecologische inpassing, wijzigen van de grondwaterstand en besparing grondstoffen (ophoogzand door kruipruimte vrij te bouwen). Andere relevante aspecten van duurzaam bouwen (gebruik hardhout of gebruik van materialen in verband met de slooffase) kunnen als voorkeur worden aangeduid voor de verdere uitwerking van het voornemen, bijvoorbeeld in de vorm van aanbevelingen.

3.2 Voorgenomen activiteit

Beschrijf in het MER de ingrepen en maatregelen die relevant zijn voor het in beeld brengen van de milieugevolgen van het voornemen. Het gaat daarbij met name om:

- ecologische en landschappelijke inpassing van bouwlocatie binnen het bestaande gebied (overgangszones, barrières);
- bouwrijp maken van het plangebied (vergravingen, ontgrondingen, ontwatering, ophogingen);
- wijze van ontsluiting voor het langzame verkeer (onder A32), openbaar vervoer en auto;

- maatregelen tot beperking van de hinder (geluid, lucht, geur) van de A32 en de bedrijventerreinen (de Kavels, IBF);
- situering en wijze van bouwen (aantal lagen, dichtheid, type, oriëntatie) van woningen en andere voorzieningen;
- ligging groenstructuur (ecologische zones, bebossing en waterpartijen);
- waterhuishouding (peilbeheer, rioleringsstelsel, waterhergebruik);
- fasering van het plan;
- samenhang met de bestaande stedelijke structuur.

3.3 Alternatieven

De keuze van de beschouwde alternatieven en varianten moet worden gemotiveerd (zie ook hoofdstuk 4), evenals de selectie van het eventuele voorkeursalternatief. Bij de motivering gaat in het MER vooral de aandacht uit naar de milieu-argumenten.

Om een onderlinge vergelijking mogelijk te maken moeten de te vergelijken alternatieven tot op hetzelfde detailniveau worden uitgewerkt.

In ieder geval moet het meest milieuvriendelijke alternatief worden beschreven.

3.3.1 Inrichtingsvarianten

Bij het aangeven van mogelijke inrichtingsvarianten is het van belang om te concretiseren welke condities en ruimte voor de gewenste landschappelijke en natuurtechnische inrichting in combinatie met woningbouw nodig is en welke varianten hiervoor ontwikkeld kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de vraag of spreiding of concentratie van de bebouwing van invloed is op de levensvatbaarheid en ruimtebehoefte voor natuurontwikkeling. De gevoeligheid voor onvoorziene omstandigheden gedurende de lange termijn van planrealisatie, maakt het gewenst om inzicht te hebben in de gevolgen van een andere verhouding tussen intensief en extensief ruimtegebruik. Voor het ontwikkelen van inrichtingsvarianten dienen de volgende aspecten in onderlinge samenhang betrokken te worden:

- de benodigde condities voor het benutten van ecologische potenties;
- mate van spreiding en concentratie van bebouwing;
- de mate waarin de inrichting (bos, natuur en wonen) aansluit bij de ecologisch-hydrologische situatie in het gebied;
- de wijze van autoverkeersontsluiting

3.3.2 Fasering

In het MER dient te worden bekeken welke fasering in ruimte en tijd in de bebouwing of aanleg het meest gunstig is vanuit milieu-overwegingen.

In de startnotitie worden de volgende fasen genoemd: fase 0, 1, 2, 3 en x. Duidelijk moet worden op welke criteria deze fasen zijn gebaseerd en welk eindresultaat elk van deze fase oplevert.

3.3.3 Nulalternatief

In het onderhavige geval is er sprake van een nulalternatief wanneer er niet gebouwd gaat worden in Skoatterwâld. Aangegeven moet worden of de benodigde woningen dan elders gebouwd kunnen worden. Is dit niet het geval dat is er geen sprake van een reëel alternatief (nulalternatief). De Commissie vraagt in dit verband expliciet naar de onderbouwing van de lokatiekeuze³. Een beschrijving van de relevante onderdelen van de bestaande toestand en zonodig de autonome ontwikkeling (hoofdstuk 4) kan wel fungeren als referentie bij de vergelijking van de diverse planalternatieven. Deze referentie geeft inzicht in de omvang van de ingrepen in het gebied.

3.3.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- het moet realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- het moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu;
- het moet gericht zijn op het zo veel mogelijk voorkomen van nadelige milieugevolgen, en of het behalen van een maximale milieuwinst.

Het ambitieniveau voor het milieu van Skoatterwâld is hoog. Het zou derhalve kunnen dat het meest milieuvriendelijke alternatief gelijk is aan de voorgenomen activiteit.

De Commissie meent dat het meest milieuvriendelijke alternatief de uitkomsten van een geïntegreerde geo- en ecohydrologische analyse optimaal zou moeten benutten. Naar het oordeel van de Commissie kunnen de uitkomsten leiden tot een goed onderbouwde, minimaal grondverzet vergende en daardoor milieu- én kostenbesparende en de kansen voor natuur en landschap maximaal bevorderend alternatief.

Tevens kan in het meest milieuvriendelijk alternatief gebruik worden gemaakt van de volgende elementen van duurzaam bouwen:

- opnemen, inpassen van ecologische zones in de woongebieden, natuurbouw met bijbehorende ecologische groenbeheer;
- beperken van de hoeveelheid te verrichten ingrepen in water en bodem;
- minimaliseren van de overlast van het aan te leggen woongebied voor de omgeving, recreatie- en verkeersdruk door keuze van ontsluiting en zorg voor voldoende lokale recreatieve voorzieningen;
- toepassing van milieuvriendelijke methoden van energievoorziening (zonne- en windenergie, stadsverwarming, warmtekrachtkoppeling) en beperking van energieverbruik;

3 Zie ook verslag hoorzitting, bijlage 4.

- keuze voor milieuvriendelijke materialen (bijvoorbeeld wijze van aanleg van wegen en type verhardingsmateriaal op wegen en beperking van de hoeveelheden ervan).

4. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de autonome ontwikkeling hiervan moeten worden beschreven als referentie voor de beoordeling van de te verwachten milieu-effecten (referentiesituatie). Daarbij is de autonome ontwikkeling (Internationale Bedrijventerrein Friesland, de ontwikkeling van het Oranjewoud) de toekomstige ontwikkeling van het milieu zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd maar waarbij wel rekening wordt gehouden met eventuele effecten van voltooide en lopende ingrepen.

Het studiegebied omvat de locatie en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieu-aspect (lucht, bodem, water, et cetera) kan de omvang van het studiegebied verschillen. De begrenzing van de studiegebieden moet worden gemotiveerd en op kaart worden aangegeven.

Zoals reeds in hoofdstuk 2 is aangegeven beveelt de Commissie een landschaps-ecologische analyse aan waarin de uitkomsten van het onderzoek naar water, bodem, vegetatie en cultuurhistorie worden geïntegreerd.

4.1 Gevolgen voor het milieu

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet aangegeven worden of de effecten tijdelijk of permanent zijn, ophefbaar of onomkeerbaar, of ze zich afspelen op korte of op lange termijn, in hoeverre er cumulatie (versterken of uitdoven van effecten) kan optreden en of er sprake is van positieve effecten. Bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd.

Onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld.

Bijzondere aandacht moet worden besteed aan die milieugevolgen die per alternatief of variant verschillen. Het te verwachten resultaat en de effectiviteit van mitigerende maatregelen, om negatieve gevolgen te beperken of te voorkomen, dient te worden aangeduid. Bij negatieve gevolgen dient ook de samenhang tussen de milieugevolgen beschreven te worden.

In de volgende paragrafen zijn de aspecten die betrekking hebben op de bestaande toestand als de milieugevolgen opgenomen.

4.2 Bodem en water

De geohydrologie⁴], de geomorfologie, de waterhuishouding en de kwaliteit van bodem⁵], grond- en oppervlaktewater moeten worden beschreven, zowel de huidige situatie⁶] als de effecten hierop van de voorgenomen activiteit en alternatieven.

In het gebied komt nog veel, lokaal door klei afgedekt, (rest-)veen voor. Door grondwaterstandsverlagingen kan verplaatsing van disperse humus en uitvlokking daarvan op of in de zandondergrond hebben plaatsgevonden. Dergelijke inspoelingslaagjes kunnen aanleiding geven tot verhoogde schijngrondwaterspiegels. De Commissie beveelt aan een bodemkartering uit te voeren, waarbij ook aan dit verschijnsel aandacht wordt besteed. Het is voorts gewenst

4 Zie ook blad 11 en 16 van de Hydrologische Kaart van Nederland.

5 H. Makken en G. Rutten (1971): De bodemgesteldheid van het ruilverkavelingsgebied Midden-Tjonger. Rapport nr. 835. Stiboka, Wageningen.

6 Zie de kaart van Schoterland anno 1718 van Schotanus à Sterringa. Ze is onder meer afgedrukt in S. Van der Hoek (1984): Het bruine goud. Kroniek van de turfgravers in Nederland, Amsterdam. Het origineel wordt bewaard in het Fries Museum. Deze kaart laat zien, dat in het westen van het plangebied korte veenwijken voorkwamen. Die blijken juist in een nu door klei-op-veen-gronden gekenmerkt gebied te liggen. Dat, in oorsprong brakke, kleidek maakte de ontwikkeling van hoogveen mogelijk. De oostelijke gelegen langere veenwijken ontsloten een hellinghoogveen noordelijk van Oranjewoud, dat als een lokaal systeem genesteld was in het diepere grondwatersysteem van het Drents plateau. Waar veengronden voorkomen maar veenwijken ontbraken was (en is) sprake van door kwel gevoede (zegge-)venen of daaruit ontwikkeld groenland. Die waren ten tijde van de eerste turfwinning landbouwkundig te aantrekkelijk om tot vervening over te gaan. Pas veel later is, op zeer beperkte schaal, ook een deel daarvan verveend.

de topografie van de zandondergrond nauwkeurig in kaart te brengen. De randen van dekzandruggen en -kopjes vertonen gewoonlijk kwelverschijnselen en bieden dus aanknopingspunten voor de inrichting, zowel in positieve (mogelijkheden voor natuurontwikkeling) als in negatieve zin (te verwachte problemen met betrekking tot de waterhuishouding). Juist hier vindt men aan gradiënten gebonden plantensoorten.

Andere potentieel belangwekkende gradiënten worden gevonden rond de met klei afgedekte veengronden in het noordwesten van het gebied. Juist hier valt oppervlakkige afstroming te verwachten; de contactzone tussen dit weinig verrijkte water en het verrijkte water in het omliggende (zegge-)veen biedt grote kansen voor soortenrijke vegetaties.

Bij de beschrijving van de effecten van de aanleg dient, indien veen verwijderd wordt, de bestemming van de veenvoorkomens te worden aangegeven. Verharding van het veen, bijvoorbeeld na ontgraven, leidt tot belasting van grond- en oppervlaktewater met nutriënten; (verdere) bezanding versterkt dat proces eveneens.

Geadviseerd wordt een geohydrologische gebiedsbeschrijving te maken, mede op basis van een kartering van het voorkomen van plantensoorten (zie ook paragraaf 4.3). Door dat laatste kan tot een verfijning van het beeld worden gekomen en is het mogelijk kleinere kwelplekken op te sporen.

Bij het beschrijven van de effecten van inrichting en gebruik dient te worden aangegeven welke grondwaterstanden men nastreeft en hoe men die denkt te bereiken. Wanneer bijvoorbeeld de inlaat van water vanuit de boezem wordt overwogen, dient er daarbij rekening mee te worden gehouden dat dan "natte verharding" van het veen kan optreden. In die zin is een stelsel, waarbij regenwaterconservering maximaal wordt nagestreefd en schommelingen van de grondwaterstanden worden geaccepteerd, minder belastend voor grond- en oppervlaktewater.

Geadviseerd wordt om, in verband met de voorgenomen bestrijding van de verdroging van het reservaat in Oranjewoud, ten aanzien van de gewenste (grond-) waterstanden te overleggen met en advies in te winnen bij de hydrologen van Staatsbosbeheer.

In verband met een goede systeembeschrijving is het voorts nuttig te beschikken over kwalitatieve gegevens met betrekking tot grond- en oppervlaktewater.

In het MER dient te worden aangegeven hoe men de waterbeheersing (inclusief rioleringsstelsel en bijbehorende voorzieningen) van het gebied denkt aan te pakken.

Ook moet worden ingegaan op eventueel optredende zettingen en hoeveelheden te gebruiken ophoogzand (waarvandaan?) en methode van bouwrijp maken.

4.3 Ecologie

Er dient een beschrijving te worden gegeven van de aanwezigheid en veranderingen van de terrestische en aquatische biotische waarden door de bestemmingsverandering of indirect als gevolg van een mogelijke verandering van de grondwaterstand, verandering van kwel- of infiltratie-intensiteit, verandering van de waterkwaliteit, luchtverontreiniging en rustverstoring.

De plannen met betrekking tot natuurbouw in het plangebied maken het gewenst een ecohydrologische analyse te verrichten.^{7]} Daarbij kan met name worden gedacht aan kartering van kenmerkende plantensoorten.^{8]} De kartering kan worden gebruikt ter verfijning van het uit de analyse van de abiotische gegevens ontstane beeld van de in het gebied werkzame processen, teneinde te komen tot de in de inleiding van dit hoofdstuk geschetste landschapsecologische analyse.

De positieve effecten voor de natuur door toepassing van natuurbouw moeten worden aangegeven. Geadviseerd wordt de aandacht daarbij niet eenzijdig te leggen op de aanplant van bos, maar de kansen voor verschillende spontane vegetaties langs de in de analyse beschreven gradiënten te schetsen. Daarbij vraagt de Commissie aandacht voor de mogelijkheden tot herstel van het vroegere Meer, zuidelijk van het buurtschap van die naam, te onderzoeken, in het kader van een integraal waterbeheersingssysteem voor het plangebied en een ruimere omgeving (Oranjewoud).

4.4 Grondstoffen en energie

Beschrijf in het MER een grondbalans voor de aanleg. Tevens dienen de milieugevolgen van de verschillende wijzen van bouwrijp maken (integraal ophogen of cunettenmethode of bouwen op maaiveld) in het MER tegen elkaar te worden afgewogen. Ook zou een waterbalans opgesteld kunnen worden ten behoeve van een duurzame watertoevoer (ook in droge zomers).

-
- 7 Ten behoeve van de ruilverkaveling is door het CABO een vegetatiekartering uitgevoerd. Die zou goede diensten kunnen verlenen bij deze analyse. Informatie daarover kan worden ingewonnen bij de Landinrichtingsdienst.
- 8 Zoals Gele Lis, Zwanebloem, Zegge-soorten, Poelruit, Koningsvaren, Riet en dergelijke. Een deel hiervan wijst op kwel. De Dienst Ruimte en Groen van de provincie beschikt vermoedelijk over gegevens van het gebied en kan bij die kartering adviseren.

4.5 Landschap, archeologie en cultuurhistorie

De bestaande landschappelijke (verkavelingspatroon, bebouwingslinten langs vaarten en wijken en grote open ruimten), archeologische en cultuurhistorische elementen (veenontginning) in het gebied alsmede de visueel-ruimtelijke werking ervan moeten worden beschreven. De Commissie adviseert deze beschrijving niet te beperken tot een opsomming van bestaande elementen, maar een functionele beschrijving te geven, die bijdraagt tot een beter begrip van het onderliggende systeem.^{9]}Aangegeven moet worden wat de inpassingsmogelijkheden van waardevolle elementen bij de inrichting zijn.

De Commissie signaleert de mogelijkheid dat oude structuren functioneel te herstellen zijn. Zo zou bijvoorbeeld het vroeger Meer opnieuw een functie in de waterbeheersing kunnen krijgen en tegelijkertijd "wonen aan het water" op een meer ongedwongen wijze mogelijk maken dan door het graven van nieuwe plassen.

Vervolgens wordt aangeduid en beoordeeld welke visueel-ruimtelijke werking de wijk op zijn omgeving zal hebben.

Het verdient aanbeveling deze effecten niet alleen te beschrijven, maar vooral zo goed mogelijk te visualiseren.

4.6 Verkeer en vervoer, woon- en leefmilieu

Verkeer en vervoer

Bij de berekeningen van de toename van de verkeerintensiteiten (inclusief toename vrachtverkeersbewegingen ten gevolge van bestaand en nieuw aan te leggen bedrijventerreinen) worden de uitgangspunten onderbouwd én controleerbaar weergegeven (gemiddelde auto-ritproductie per woning, modal split)^{10]}. Vanwege de wens om het autogebruik terug te dringen, is het noodzakelijk om met behulp van modelmatige berekeningen inzicht te geven in de exploitatiemogelijkheden voor het openbaar vervoer (stads- en streekvervoer) en fietsmogelijkheden (fietsstunnels).

Aandacht dient besteed te worden aan verkeersveiligheid en sociale veiligheid door de barrièrewerking van de A32.

Luchtkwaliteit

Geef op grond van de verkeersberekeningen aan, of er knelpunten ontstaan voor wat betreft de Luchtkwaliteit rond de wegen (NO_x, CO en benzeen). Geef aan welke invloed de aanwezigheid van de bedrijventerreinen ten noorden van de locatie (De Kavels, IBF) heeft op luchtkwaliteit en geurhinder in Skoatterwâld aan de hand van aanwezige en te verwachten emissies.

9 Zo komt een dijke voor, dat wellicht als leidijk (een heide- en veenwaterkerende dijk) in gebruik was, aansluitend op het voormalige Meer. Dat laatste fungeerde daarbij vermoedelijk als "bergboezem". De contouren van het vroegere Meer, zuidelijk van het buurtschap van die naam, zijn nog herkenbaar in de verkaveling, terwijl een vroeger eiland daarin zich uit de bodemkaart laat vermoeden.

10 Zie verschillende inspraakreacties op de hoorzitting bijlage 4.

Externe veiligheid

Geef aan welk gevaar het vervoer van gevaarlijke stoffen over de A32 en op de toeleidende wegen naar de bedrijventerreinen voor de nieuwe wijk oplevert.

Geluid

Op grond van de bovengevraagde verkeersprognoses worden voor de belangrijkste doorgangs- en ontsluitingsroutes en van de A32 de geluidniveaus (in ieder geval vanaf 50 dB(A) en het aantal geluidgehinderden gegeven. Verder moet aandacht besteed worden aan geluidproductie door andere bronnen (bedrijventerreinen) en bij geluidgevoelige bestemmingen zoals het Oranjewoud.

5.

VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieu-effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling en met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Bij de vergelijking van de alternatieven kunnen de financiële aspecten van de alternatieven worden betrokken om de realiteitswaarde van de alternatieven beter te kunnen beoordelen. Dit is in het kader van de milieu-effectrapportage echter niet verplicht.

6. LEEMTEN IN KENNIS

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd.

Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- * welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- * in hoeverre dit de kwaliteit van de besluitvorming beïnvloedt.

Informatie die voor de besluitvorming essentieel is, kan niet onder leemten in kennis worden opgenomen, maar moet in het MER worden verstrekt.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma op stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het op te stellen evaluatieprogramma.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderling vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER beknopt te houden;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- (eventueel) kaartmateriaal (zo mogelijk) te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en sprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming¹¹], inclusief de belangrijkste waarden van het milieu in het studiegebied;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit;
- het resultaat van de vergelijking van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

11 Zie de hoofdpunten van dit advies op bladzijde 1.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het
milieu-effectrapport
Stedelijke en landschappelijke
ontwikkeling Skoatterwâld

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 17 mei 1995 waarin de Commissie
in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

GEMEENTE HEERENVEEN

CRACKSTRAAT 2 POSTBUS 18000 8440 GA HEERENVEEN
TELEFOON 05130-12712 TELEFAX 05130-12475

Commissie voor de milieu-effectrapportage
t.a.v. drs. J.J. Scholten
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
gekomen:	31 MEI 1995
nummer:	820.95
dossier:	702-180.2 6x
kopie naar:	Sc-prod.bib1

uw brief van: ons kenmerk: bijlage(n): datum:
- VdS.- 5 17 mei 1995.

onderwerp:
Adviesaanvraag Startnotitie MER Skoatterwâld.

VERZONDEN 30 MEI 1995

Bijgevoegd zenden wij u in 5-voud de "Startnotitie MER stedelijke en
landschappelijke ontwikkeling Skoatterwâld".

Voor MER zal ons college optreden als initiatiefnemer. De gemeente-
raad is - als het orgaan dat de bevoegdheid heeft het bestemmingsplan
vast te stellen - het bevoegd gezag.

Wij vernemen graag op grond van het Besluit milieu-effectrapportage
1994 uw advies over de Startnotitie.

Indien u nadere inlichtingen over deze brief wenst, kunt u bellen met
mr. A.R. van der Schoot, telefoon 05130-12415.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Heerenveen.
Namens dit college,

b/A , hoofd afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling,
F.H. Perdok.

!

27

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van de startnotitie in Crackstate Nijs d.d. 17 mei 1995

OPENBARE BIJENKOMST OP 15 JUNI 1995

Vanaf vandaag, 17 mei 1995, ligt gedurende vier weken officieel ter visie bij de receptie in het gemeentehuis de Startnotitie voor de Milieu Effect Rapportage (MER) ten behoeve van de nieuwe woonwijk Skoatterwâld ten oosten van Heerenveen. In deze startnotitie voor de MER wordt in hoofdlijnen de huidige situatie beschreven en - heel globaal - wat de plannen zijn. Daarnaast heeft het college van burgemeester en wethouders een Stedebouwkundige startnotitie vastgesteld ten behoeve van de planologische voorbereiding van deze nieuwe woonwijk.

IN FASEN

De voorbereiding van de nieuwe woonwijk is in fasen verdeeld, te weten:

- 1 Opstellen Stedebouwkundige startnotitie:
hierin zijn planologische voorwaarden en uitgangspunten van het toekomstige Skoatterwâld beschreven. In deze fase wordt dus ook de startnotitie voor de MER opgesteld.
- 2 Opstellen structuurvisie:
in dit stuk zullen de uitgangspunten, zoals in de startnotitie zijn vastgesteld, verder worden uitgewerkt en leiden tot een concreet ruimtelijk plan. De MER zal in deze fase worden uitgevoerd en materiaal opleveren ten dienste van de structuurvisie.
- 3 Opstellen van een bestemmingsplan:
in dit plan wordt concreet aangegeven waar gebouwd mag worden. Over het ontwerp-bestem-

mingsplan zal een inspraakprocedure worden gehouden.

OPENBARE HOORZITTING

Op donderdagavond 15 juni aansluitend wordt om 20.00 uur in het Nije Huys aan de Burgemeester Falckenweg 14 te Heerenveen een hoorzitting gehouden over de Startnotitie MER voor het Skoatterwâld. Hierbij wordt tevens een toelichting gegeven op de stedebouwkundige startnotitie. Opmerkingen over beide startnotities tijdens deze bijeenkomst worden meegenomen bij de verdere voorbereiding van de plannen.

HET GEBIED

De nieuwe woonwijk zal worden gebouwd in het gebied dat wordt begrensd door de nieuwe A32, Het Meer, Woudsterweg en Prins Bernhardweg. Het is de bedoeling dat in dit gebied ongeveer 2500 woningen komen, alsmede een beperkt aantal landgoedwoningen.

29/29

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Burgemeester en Wethouders van Heerenveen

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van Heerenveen

Besluit: vaststelling van het bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: 11

Activiteit: Het tot ontwikkeling brengen van de locatie Skoatterwâld ten oosten van Heerenveen voor het ontwikkelen van bos en water en het gefaseerd bouwen van maximaal 3.000 woningen op circa 250 hectare.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 17 mei 1995

richtlijnenadvies uitgebracht: 7 juli 1995

Bijzonderheden:

In het richtlijnen advies heeft de Commissie de nadruk gelegd op de beschrijving en uitwerking van het dubbele landschaps- en natuurdoel en de lange termijn onzekerheden waarbij in het proces van de planontwikkeling van Skoatterwâld rekening gehouden moet worden. De Commissie adviseert om bij het planontwerp van de wijk rekening te houden met de uitkomsten van een landschapsecologische analyse van het gebied, waarin de uitkomsten van het onderzoek naar water, bodem, vegetatie en cultuurhistorie worden geïntegreerd.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. G.J. Baaijens

ing. J.P.V.M. de Graaf

ir. J. Termorshuizen

prof.dr.ir. D. de Zeeuw (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. V.C.F. Tersteeg

31

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	9506..	L. Talman	Heerenveen	950703
	950615	Verslag hoorzitting	Heerenveen	950703

33